

THEMA: KIJK EENS IN DE SPIEGEL

Psalm 139: 1 – 12 en Matt. 4: 12 – 22

Toen ik in 2006 startte als docent aan het seminarium, vertelde ik bij de opening van het cursusjaar het volgende verhaaltje:

Een man wilde een kostuum bestellen bij een kleermaker. Toen hij de zaak binnenkwam had één en ander hem als aan het denken moeten zetten. De kleermaker lag te slapen op een oude luie stoel in de hoek van de zaak. Er hingen aan de muur geen getuigschriften van de kleermakersvakschool, maar goedkope wandbordjes met "Uw kostuum, ons pakkie an" en "Wij zitten niet bij uw pakken neer, terwijl iedereen toch weet dat een goede kleermaker er juist wél bij moet gaan zitten. Toch bestelde de man zijn pak en verwachtte dat de kleermaker zijn maten op zou nemen. Maar die zei: "ach nee, meneer, iemand met mijn ervaring heeft aan één blik genoeg."

Toen de man een weekje later kwam passen, bleek de jas veel te ruim in de kraag. Maar de kleermaker zei: "Meneer, het pak is perfect, u staat alleen niet helemaal goed. U moet wat meer achterover leunen." Toen de man dat deed, bleek de broek om de middel niet te passen. Maar de kleermaker zei: "ach meneer, het is een perfect pak. U moet alleen uw buik naar voren houden." Tenslotte was ook de ene broekspijp langer dan de andere. Maar de kleermaker zei: "Meneer, een mooier pak heb ik nooit gemaakt, u moet alleen voortaan wat schever lopen."

En de meneer, hij geloofde de kleermaker, nam het pak en betaalde ook nog veel te veel. Toen het zondag was ging hij wandelen in zijn nieuwe pak. En hij liep precies zoals de kleermaker 't hem had voorghouden. Hij hield zijn linkerbeen stijf, hij zette een hoge rug op en stak zijn buik naar voren. Zo strompelde hij over straat. Toen de mensen hem zagen lopen, zeiden ze tegen elkaar: "Wat moet dat een knappe kleermaker zijn, die voor zo'n ongelukkige man nog een pak wist te maken..."

Je kunt grinniken om zo'n verhaal, maar wat is het triest als je tot de ontdekking komt dat je kreupel en gebogen door het leven gaat, alleen maar om in een pak te passen dat een ander voor je heeft gemaakt. Dat je luistert naar wat anderen vinden, zonder je eigen hart te volgen. Dat je doet wat een ander van je verlangt, zonder aan te geven dat het niet bij jou past.

Toch zijn er velen die ons een pak willen aanmeten. Er klinken vele stemmen die ons voorhouden wat we moeten doen en hoe we ons leven moeten leiden. De media bepalen voor ons dagelijks wat blijkbaar belangrijk is. De reclamewereld vertelt ons precies hoe we gelukkig kunnen worden. De politiek neemt beslissingen waardoor ons leven wordt gestempeld.

Hoe ontdek je wie jezelf bent en wat voor jou belangrijk is? Naar welke stemmen luisteren we en hoe maken we onze eigen keuzes ten aanzien van de weg die we willen gaan in ons leven? Hoe ontdek je temidden van de vele stemmen ook een stem van God die je roept?

Stelt u op deze manier wel eens vragen aan u zelf? Maakt u wel eens tijd om stil te staan bij u zelf en de weg die u tot nu toe bent gegaan en gaat? En kijkt u daarbij ook in de spiegel? Niet in letterlijke zin, maar in figuurlijke zin. Hoe sta je ervoor? Hoe denk je over jezelf? Wat maak je mee en wat beweegt je? Waar ben je gelukkig mee en waarmee ben je druk? Hoe ga je om met talloze situaties waar je mee hebt te maken? Welke keuzes maak je en waarom eigenlijk die? Oftewel: ken je jezelf? En wie ben je dan? Om dan vervolgens ook nog eens te bedenken dat er vaak heel wat mensen in je omgeving zijn die ook van alles denken over wie je bent en die ook bepaalde verwachtingen hebben welke keuzes je maakt, wat je doet of wat je laat. Mensen die je soms laten voelen dat ze het niet met je eens zijn. Mensen die om het met woorden van een liedje van Trijntje Oosterhuis te zeggen, 'je beter weten dan jijzelf'.

Genoeg vragen te stellen en ik vermoed dat ik allerhande gedachten en beelden nu bij u wakker roept. Ieder van ons gaat z'n eigen weg en doet eigen ervaringen op. Als we er tijd voor zouden nemen, ontdekken we hoe verschillend we van elkaar zijn! Ken je jezelf? Bij de oude Grieken was het 't beroemdste advies als je zicht wilde krijgen op wat je moest doen in moeilijke situaties. Dan ging je naar het orakel van Delphi en boven de tempel stond geschreven: *Gnoti seauton*. Ken u zelve. Zelfkennis als de bron om beslissingen te nemen.

Maar zou je ook door een ander gekend willen worden? Er is een spreuk die zegt: 'de meeste mensen winnen bij een nader kennismaking, maar verliezen erbij volkomen gekend te worden.'

Daarin wordt gezegd dat het voor de meesten van ons prettig is als er iemand is die belangstelling voor ons heeft. Een collega, een buurvrouw, iemand met wie je sport of op een koor zingt, een broeder of zuster uit de gemeente. Je wint bij een nadere kennismaking. Je hoort nieuwe dingen misschien. Je merkt dat een ander naar je wilt luisteren. Dat is weldadig. Maar kennen en kennen is twee. Wat vinden we er echt van als een ander met ons het landschap van ons leven wil doorlopen en als de kennismaking verder gaat dan de oppervlakkigheden? Wat vinden we ervan als een ander verder gaat dan het stil blijven staan bij de mooi bijgewerkte perken en de vriendelijke bloemen die we aan de buitenkant kunnen laten zien? Verder dan ons geslaagde werk, ons geweldige gezin, ons mooie huis en onze grote vriendenkring, waarvan ons facebook account getuigt hoe geliefd we zijn? Wat als iemand verder gaat dan de geëffende paden met de madeliefjes en vergeet-me-nietjes en de bloemen met de dure Latijnse namen en er iets kenbaar wordt van de stekelbrem, de dovenetel, het donderkruid of de addertong? Wat als naast de sierplanten ook het onkruid in ons leven zichtbaar wordt? Conflicten die we hebben. Stukgelopen relaties. Onzekerheid. Onze driften. Onze heimelijke gedachten.

Ooit geschrokken na een indringend gesprek met een ander, dat je je afvraagt: had ik dit wel allemaal moeten vertellen? En wat vindt die ander nu wel niet van mij? Hoe ver laat je een ander toe? Stel je voor dat een ander je volkomen zou doorgronden. Zou je dat willen? Tegelijk: wil je zelf ook wel echt in de spiegel kijken naar wie je bent? Niet alleen naar je mooie kanten, je kwaliteiten en talenten en alles wat lukt, maar ook naar je soms boze gevoelens of je verdriet? Of dat je niet altijd zo vriendelijk en aardig bent als je in je ideaalbeeld van jezelf wel zou willen zijn? En dat je niet altijd op de berg zit als het gaat om je geloven, maar dat je ook vele vragen en twijfels kent of soms ronduit ongelovig bent?

In mijn werk als supervisor en coach voer ik vele gesprekken met mensen van hart tot hart. Daarbij komen vaak de schaduwkanten van het leven ook in beeld. En velen schrikken als ze in de spiegel kijken. Zo wil je jezelf liever niet zien en ontdekken.

Tegelijk doe ik ook nog een andere waarneming. Als we zo in gesprek zijn dan merk ik dat veel mensen soms heel kritisch ten opzichte van zichzelf zijn. Té kritisch denk ik vaak. Ze stellen zichzelf hoge doelen en ze hebben een groot normbesef wat zou moeten en wat niet goed is. Met name ook in hun eigen leven. Ze zijn strenger naar zichzelf toe dan naar anderen. Het wordt volgens mij ook opgeroepen in onze maatschappij met al die stemmen en boodschappen die op ons afkomen dat we allemaal hard aan onszelf moeten werken en ons zelf voortdurend moeten uitdagen en verbeteren om het te maken in deze samenleving. Eigenlijk moeten we perfecte mensen worden. "Overtref jezelf" was het motto waarmee jonge mensen een paar jaar geleden naar de Hogeschool Rotterdam werden gelokt. Met minder moet je blijkbaar geen genoeg nemen. Maar Loesje had gelijk met haar spreuk: 'hoe hoger je de lat legt, des te gemakkelijker ga je er onderdoor'.

Allerhande bespiegelingen over de vraag: wie ben je als je in de spiegel kijkt? Ken je mij? Wie ben ik dan? Lukt het jezelf te aanvaarden, met je beperkingen, met de rauwe kanten in je eigen leven? En wat mag een ander daarvan zien?

Volgens mij is er in ieder een verlangen om volkomen gekend te zijn. Dat je zonder angst en beven je hart zou kunnen luchten. Je uitspreken. Op verhaal komen. Dat je geborgenheid en veiligheid voelt in deze wereld waarin je zoveel meemaakt. Dat je momenten zoekt waarop je je niet groot hoeft te houden, maar klein mag zijn als je je zo voelt. Dat je mag falen. Je vragen uitspreken.

Een heel verhaal. Maar in het licht van al deze gedachten lees ik psalm 139. Want het is een gegeven dat hoe goed we het ook kunnen hebben met een partner, met onze kinderen of met onze ouders, in de gemeente of met collega's: er blijven altijd dingen die ondeelbaar zijn. Dingen die zelfs zó eigen zijn voor onszelf, dat we ze zelf niet eens kunnen benoemen. Vragen, gedachten, gevoelens, zieleroerselen, geheimen. We kunnen er zelf soms niet eens bij. En dan is in psalm 139 een aantal keren te lezen: *maar u Heer, u doorgrondt en kent mij*. De psalmist wil kijken naar zichzelf en onderzoekt zichzelf. Zoekend. "Toets mij en zie of mij bij een heilloze weg is en leid mij op de eeuwige weg". De psalmist wil inzicht krijgen in de weg die hij moet gaan in zijn leven. Hij wil de weg van God gaan.

Om dan te kunnen begrijpen dat er een God is die hem door en door kent en zijn hart doorgrondt, is met het verstand niet te volgen. Dat is te wonderbaar. Dat is niet in woorden uit te leggen. Maar het heeft alles te maken met het woord 'kennen' dat maar liefst 7x in deze psalm is te lezen. "Kennen" is het sleutelwoord in deze psalm. Maar 'kennen' is in bijbelse zin niet zozeer iets van het verstand, maar duidt op een relatie en een diepe verbondenheid. Zoals twee partners elkaar (be)kennen. 'Kennis hebben aan elkaar' zei men vroeger van een verloofd stel. Zulk wederzijds kennen gaat over liefde voor elkaar. Daarin gaat het om je toevertrouwen aan de ander, om overgave.

'Ken mij Heer', zegt de psalmist. Precies die uitspraak mag de basis zijn van de weg die we gaan in ons leven en geloven. Een uitspraak die nog verder gaat dan onze zelfkennis. God 'kent' ons, wil een relatie met ons aangaan en is die God wiens naam zegt dat God bij ons *was*, erbij *is* en erbij *zal zijn*. Dus weet heeft van wat we hebben meegemaakt en wie we nu zijn, maar ook onze hoop en onze verlangens kent. Het is een geloofsuitspraak van de psalmist waarin hij uitdrukt dat God weet hoe we zijn bedoeld en welke bestemming er voor ons is. Dat 'kennen' door God is in deze psalm geen moment bedoeld als een dreigement of als iets dat beangstigen of bestraffend is. Zoals ik vroeger op de zondagsschool dat liedje leerde zingen 'bewaars je oog, bewaars je oog voor wat je ziet, er is een God die op je let en die luistert naar 't gebed, bewaars je oog voor wat je ziet'. En zo ging het ook over ons oor, onze mond, onze voeten. Een God die op je let en je moet wel leven naar zijn bedoelingen. Maar de psalm wil bemoedigen. God is er vanaf het begin van mijn bestaan bij. Met al mijn doen en laten is God vertrouwd. En altijd bij ons, waarheen we ook gaan. En als we vallen, dan is God daar. De bodem onder ons bestaan. God die alomvattend is. Zoals klinkt in Openbaring: God is het begin en het einde, de Alpha en Omega. Van A tot Z omlijst God als het ware ons leven. Dat moet je niet willen begrijpen, want daar kan je verstand niet bij. Het vraagt om een keuze van overgave en vertrouwen. Maar zei iemand terecht: in de tussentijd moeten wij zelf het alfabet schrijven. En dan gaat het om de vraag welke keuzes we maken gaandeweg onze levensweg en wie we willen zijn, ook als we nadenken over ons leven voor Gods aangezicht.

En dan is het belangrijk te bedenken dat je jezelf niet wordt door in je eentje alles uit te vogelen en te doen. Je wordt jezelf door en in relatie met anderen. Je hebt anderen nodig om je dingen te leren. Anderen die je helpen, voor je zorgen of je uitdagen. Anderen die je soms even stilzetten en aan het denken zetten. Je hebt anderen nodig die je soms eens een spiegel voorhouden over wat je doet en zegt. Het is een illusie te denken dat je je leven in je eigen hand hebt. Je bent in ongelooflijk veel situaties afhankelijk van anderen.

Daarom is het ook bijzonder om te lezen over Jezus, die zichzelf heeft leren kennen en ontdekt heeft wie Hij zou mogen zijn. Door stil te staan bij zichzelf – liefst 40 dagen lang in de woestijn - ontdekte Hij welke weg Hij in dit leven had te gaan. Hij wist zich als Zoon van God geroepen om de mensen in deze wereld het goede nieuws te brengen. En zo ging Hij op pad. En het eerste wat Hij dan doet is relaties aangaan. Hij roept leerlingen om met Hem op

te trekken, dag in dag uit. Zo leer je elkaar echt kennen. Zo leerde Hij wat de mensen bezighoudt. Zag hij mensen die tobben met ziekte, armoede, tegenslag. Leerde Hij mensen kennen in hun vragen, hun list en bedrog, lijden en de dood. En zag de hunkering naar liefde, naar vrede en gerechtigheid. En Hij liet zich daardoor vormen én vervolgens kennen als degene die in het volle vertrouwen in God anderen kon aanvaarden zoals zij waren als mens, met al hun beperkingen en fouten. Ook die hele verschillende groep van leerlingen met Simon en Andreas, Johannes en Jacobus.

Hij riep hen om met Hem op te trekken en leerling van Hem te worden. Om zichzelf te leren kennen als mensen die door God bemind worden. Om te leren wat het grote gebod inhoudt om God, de ander en jezelf lief te hebben. Om een weg in het leven te gaan die wordt getekend door het zoeken naar liefde, vrede en gerechtigheid. Leerling van Jezus zijn is niet een leer uit je hoofd leren, maar een weg gaan van liefde tot God, de ander en jezelf. Leerling zijn is ook in de spiegel kijken en dan ontdekken dat je niet volmaakt bent, maar dan weten dat God het met jou wil wagen om zijn grote nieuws in deze wereld te verspreiden. Om, zoals Jezus het na de opstanding zei (te lezen in Matt. 28), deze wereld in te gaan om te leren onderhouden alles wat Jezus heeft gezegd en gedaan en nieuwe leerlingen te maken.

Die opdracht ligt er nu voor ons als gemeente. Wij zijn leerlingen van Jezus. We kunnen die keuze maken om de stem van de Roepende te beantwoorden. En willen we elkaar vormen om die weg van de navolging te gaan, dan moeten we elkaar leren kennen en het aandurven invloed van de ander op ons doen en laten toe te laten. Want alleen sámen ontdekken we de hoogte, diepte en breedte van Gods liefde. De vraag is: willen we dat wel, leren van elkaar? Elkaar bevragen en onszelf toetsen of we op de goede weg zitten? Of roepen we dat we recht op privacy hebben en dat wat wij doen en hoe wij ons leven inrichten een ander – ook niet je broeder of zuster – in de gemeente niet aangaat?

Toets jezelf. Wat betekent het leerling van Jezus te zijn? Hoe trekken we met elkaar als leerlingen op? Willen we elkaar kennen? Of nog sterker: willen we onszelf leren kennen in de relatie met elkaar en met God? Dat is een hele weg om te gaan. Maar het kán je een pak opleveren die je helemaal past....